

GIÁO DỤC KỸ NĂNG SỐNG CHO TRẺ MẪU GIÁO LỚN TẠI CÁC TRƯỜNG MẦM NON HUYỆN THƯỜNG XUÂN, TỈNH THANH HÓA

Trịnh Thị Hương
Trường Mầm non Xuân Cao, xã Luận Thành, tỉnh Thanh Hoá
Email: myhop85@gmail.com

Tóm tắt: Bài viết tập trung nghiên cứu thực trạng và đề xuất các biện pháp giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn tại các trường mầm non huyện Thường Xuân, tỉnh Thanh Hóa. Dựa trên cơ sở lý luận về giáo dục kỹ năng sống, nghiên cứu chỉ ra năm biện pháp chủ yếu gồm: tổ chức hoạt động trải nghiệm – thực hành đa dạng; phối hợp giữa nhà trường, gia đình và xã hội; sử dụng đa dạng phương pháp và hình thức giáo dục; xây dựng môi trường giáo dục thân thiện, giàu tính trải nghiệm; và đánh giá kết quả giáo dục theo các nhóm kỹ năng trọng tâm. Việc thực hiện đồng bộ các biện pháp này góp phần phát triển toàn diện năng lực, nhân cách và hành vi tích cực cho trẻ, qua đó nâng cao chất lượng giáo dục mầm non địa phương.

Từ khóa: Giáo dục kỹ năng sống; Trẻ mẫu giáo lớn; Hoạt động trải nghiệm; Phối hợp nhà trường – gia đình – xã hội.

LIFE SKILLS EDUCATION FOR OLDER PRESCHOOL CHILDREN AT KINDERGARTENS IN THUONG XUAN DISTRICT, THANH HOA PROVINCE

Trinh Thi Huong
Xuan Cao Kindergarten, Luan Thanh Commune, Thanh Hoa Province
Email: myhop85@gmail.com

Abstract: This article focuses on analyzing the current situation and proposing solutions for life skills education for older preschool children at kindergartens in Thuong Xuan District, Thanh Hoa Province. Based on theoretical foundations of life skills education, the study proposes five key measures: organizing diverse experiential–practical activities; strengthening collaboration among schools, families, and communities; diversifying teaching methods and forms; creating friendly, experience-rich learning environments; and evaluating results based on core skill groups. The synchronized implementation of these measures contributes to children's holistic development in competence, character, and behavior, thereby improving the overall quality of preschool education in the region.

Keywords: Life skills education; Older preschool children; Experiential activities; School–family–community cooperation.

Nhận bài: 06/9/2025

Phản biện: 25/9/2025

Duyệt đăng: 28/9/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục hiện nay, việc hình thành và phát triển kỹ năng sống cho trẻ em, đặc biệt là trẻ mẫu giáo lớn, trở thành yêu cầu cấp thiết. Kỹ năng sống giúp trẻ biết ứng phó hiệu quả với các tình huống trong học tập và đời sống, hình thành nhân cách, hành vi và thái độ tích cực. Tuy nhiên, thực tế cho thấy nhiều trẻ còn hạn chế trong việc làm chủ cảm xúc, giao tiếp, tự bảo vệ bản thân và thích ứng với môi trường xã hội. Mặc dù Đảng, Nhà nước và Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách nhằm tăng cường giáo dục kỹ năng sống cho học sinh, song tại nhiều địa phương, trong đó có huyện Thường Xuân, việc triển khai vẫn còn thiếu thống nhất và hiệu quả chưa cao. Xuất phát từ thực tiễn đó, bài báo “Giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn tại các trường mầm non huyện Thường Xuân, tỉnh Thanh Hóa” được lựa chọn nghiên cứu nhằm góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện cho trẻ.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn

Theo UNICEF, giáo dục kỹ năng sống là quá trình dạy học tương tác giúp người học lĩnh hội tri thức, hình thành thái độ và kỹ năng cần thiết để có những hành vi lành mạnh; đây cũng là yếu tố cốt lõi phản ánh chất lượng giáo dục toàn diện. Tương tự, Tổ chức Y tế Thế giới (WHO, 1999) cho rằng giáo dục kỹ năng sống là quá trình hỗ trợ cá nhân thực hành và củng cố các kỹ năng tâm lý – xã hội, góp phần phát triển nhân cách, phòng ngừa các vấn đề sức khỏe – xã hội và bảo vệ quyền con người.

Theo Life Skills-based Education for Drug Use Prevention (UNESCO, 2003), giáo dục kỹ năng sống là cách tiếp cận tổng thể nhằm phát triển giá trị, kiến thức và kỹ năng giúp người học tự bảo vệ bản thân và người khác trong các tình huống rủi ro. Còn theo Life Skills-based Education in South Asia (2005), đây là quá trình giúp người học phát triển kiến thức, thái độ và kỹ năng để vượt qua những thử thách mới nảy sinh trong cuộc sống, được tích hợp vào nhiều môn học và hoạt động giáo dục khác nhau.

Ở Việt Nam, PGS.TS. Nguyễn Thanh Bình cho rằng giáo dục kỹ năng sống là quá trình hình thành cách sống tích cực trong xã hội hiện đại, xây dựng hành vi lành mạnh và thay đổi những thói quen tiêu cực thông qua việc trang bị cho người học kiến thức, giá trị, thái độ và kỹ năng phù hợp.

Từ các quan điểm trên, có thể hiểu giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn là quá trình sư phạm có mục đích, được tổ chức thông qua các hoạt động học tập và vui chơi, nhằm giúp trẻ phát triển kiến thức, thái độ, giá trị và hành vi tích cực; hình thành năng lực tâm lý – xã hội, biết ứng xử phù hợp, tự bảo vệ bản thân và thích ứng linh hoạt với môi trường sống. Đây là nội dung quan trọng của giáo dục toàn diện, góp phần hình thành nhân cách và năng lực sống cho trẻ trong xã hội hiện đại.

2.2. Biện pháp giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn tại các trường mầm non huyện Thường Xuân, tỉnh Thanh Hóa

2.2.1. Tổ chức hoạt động trải nghiệm – thực hành đa dạng dành cho trẻ mẫu giáo lớn

Hoạt động trải nghiệm là con đường hiệu quả nhất giúp trẻ hình thành kỹ năng sống một cách tự nhiên và bền vững. Ở lứa tuổi mẫu giáo lớn (5–6 tuổi), trẻ có nhu cầu “học mà chơi, chơi mà học”, thích khám phá và trải nghiệm thế giới xung quanh. Chính vì vậy, việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm – thực hành đa dạng đóng vai trò trung tâm trong quá trình giáo dục kỹ năng sống. Các hoạt động trải nghiệm không chỉ giúp trẻ phát triển kỹ năng tự phục vụ như rửa tay, mặc quần áo, sắp xếp đồ dùng cá nhân... mà còn tạo điều kiện để rèn luyện kỹ năng giao tiếp, hợp tác, giải quyết vấn đề và hành động vì cộng đồng. Khi tham gia các hoạt động nhóm, trò chơi, tình huống giả lập hoặc dã ngoại, trẻ học được cách lắng nghe, chia sẻ, thương lượng, sáng tạo và ra quyết định.

Điểm mạnh của biện pháp này là phát huy tối đa tính chủ động, năng lực tự điều chỉnh và khả năng học qua hành động. Trẻ không chỉ ghi nhớ kiến thức mà còn biết áp dụng vào cuộc sống hằng ngày. Giáo viên đóng vai trò người tổ chức, hỗ trợ và hướng dẫn nhẹ nhàng, tạo cơ hội để trẻ tự thực hành và tự đánh giá. Tuy nhiên, để đạt hiệu quả cao, nhà trường cần bảo đảm môi trường an toàn, cơ sở vật chất phù hợp (sân chơi, dụng cụ, nguyên vật liệu), đồng thời giáo viên phải được bồi dưỡng năng lực tổ chức hoạt động trải nghiệm, kỹ năng quan sát và phản hồi sư phạm. Nếu thiếu sự chuẩn bị này, hoạt động dễ rơi vào hình thức, không đạt mục tiêu rèn kỹ năng thực chất cho trẻ.

2.2.2. Phối hợp giữa nhà trường, gia đình và xã hội trong giáo dục kỹ năng sống

Giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mầm non là một quá trình lâu dài, liên tục và mang tính xã hội hóa cao. Môi trường giáo dục của trẻ không chỉ giới hạn trong lớp học, mà mở rộng ra gia đình và cộng đồng. Do đó, việc phối hợp giữa nhà trường – gia đình – xã hội là một yêu cầu mang tính tất yếu. Trong mô hình này, nhà trường là trung tâm chỉ đạo, lập kế hoạch, hướng dẫn và đánh giá quá trình giáo dục kỹ năng sống; gia đình là nơi duy trì và củng cố kỹ năng qua các hoạt động hằng ngày (ăn, mặc, vệ sinh, giao tiếp, chia sẻ...); còn xã hội là không gian trải nghiệm mở, giúp trẻ học qua quan sát và tương tác thực tế. Khi ba yếu tố này phối hợp nhịp nhàng, trẻ được học trong môi trường nhất quán, từ đó hình thành hành vi tích cực và ổn định.

Biện pháp này giúp trẻ liên kết giữa lý thuyết và thực hành, giữa trường học và cuộc sống. Phụ huynh hiểu rõ hơn vai trò của mình trong việc rèn kỹ năng cho con; đồng thời các tổ chức xã hội, đoàn thể, doanh nghiệp địa phương có cơ hội tham gia vào quá trình giáo dục, góp phần xây dựng cộng đồng học tập tích cực.

Tuy nhiên, trong thực tế tại huyện miền núi Thường Xuân, sự phối hợp này còn hạn chế do điều kiện kinh tế, trình độ dân trí và thời gian của phụ huynh. Vì vậy, nhà trường cần có hình thức tuyên truyền, hướng dẫn phù hợp, như tổ chức hội thảo cha mẹ, nhóm chia sẻ, hoạt động cộng đồng để gắn kết phụ huynh và huy động nguồn lực xã hội vào công tác giáo dục kỹ năng sống cho trẻ.

2.2.3. Sử dụng đa dạng các phương pháp và hình thức giáo dục kỹ năng sống

Trẻ mẫu giáo học tốt nhất khi được trải nghiệm nhiều hình thức hoạt động phong phú. Việc sử dụng đa dạng phương pháp và hình thức giáo dục là cách để đảm bảo mỗi trẻ đều có cơ hội được thể hiện, khám phá và học hỏi theo năng lực, sở thích riêng của mình.

Các phương pháp chủ đạo gồm:

Phương pháp trải nghiệm – thực hành: giúp trẻ rèn kỹ năng qua hành động cụ thể.

Phương pháp trò chơi: giúp trẻ vừa học vừa vui, phát triển tư duy và hành vi xã hội.

Phương pháp kể chuyện, nêu gương, đàm thoại: hình thành phẩm chất đạo đức, tư duy phản biện và cảm xúc tích cực.

Phương pháp xử lý tình huống giả định: giúp trẻ rèn năng lực giải quyết vấn đề, tự bảo vệ bản thân và thích ứng linh hoạt.

Về hình thức tổ chức, giáo viên có thể lồng ghép nội dung kỹ năng sống vào mọi hoạt động trong ngày như giờ học, giờ chơi, ăn – ngủ – vệ sinh, hoạt động ngoài trời, hoạt động nhóm, ngày hội kỹ năng sống, tham quan dã ngoại. Sự kết hợp linh hoạt giữa các phương pháp và hình thức sẽ giúp bài học trở nên sinh động, hấp dẫn, đồng thời phát huy khả năng quan sát, tư duy và hợp tác của trẻ.

Điểm cốt lõi là giáo viên phải nắm vững tâm lý lứa tuổi, có kỹ năng sư phạm linh hoạt và biết điều chỉnh phương pháp phù hợp với từng đối tượng trẻ. Ngoài ra, nhà trường cần đầu tư thêm học liệu, đồ dùng trực quan, công nghệ hỗ trợ (video, hình ảnh, trò chơi tương tác) để tạo môi trường học tập hiện đại, thu hút và hiệu quả hơn.

2.2.4. Xây dựng môi trường giáo dục thân thiện, giàu tính trải nghiệm

Môi trường giáo dục có tác động sâu sắc đến sự hình thành nhân cách và kỹ năng sống của trẻ. Một môi trường an toàn, thân thiện, cởi mở, giàu trải nghiệm sẽ khuyến khích trẻ mạnh dạn tham gia các hoạt động, bộc lộ cảm xúc và phát huy khả năng sáng tạo.

Biện pháp này hướng đến việc xây dựng môi trường ở ba phương diện:

Môi trường vật chất: lớp học được bố trí khoa học, có các “góc hoạt động mở” như góc gia đình, góc thiên nhiên, góc kỹ năng tự phục vụ, góc nghệ thuật...; khu vui chơi ngoài trời được thiết kế linh hoạt, sử dụng vật liệu thân thiện với môi trường, gắn với điều kiện địa phương miền núi như tre, nứa, đá, sỏi, mo cau, hạt khô, vải vụn.

Môi trường xã hội: xây dựng quan hệ thân thiện, tôn trọng giữa cô – trẻ, trẻ – trẻ, cô – phụ huynh; hình thành văn hóa giao tiếp tích cực, hợp tác và chia sẻ.

Môi trường tâm lý: tạo không khí ấm áp, tin cậy, giúp trẻ cảm thấy được yêu thương, an toàn và sẵn sàng trải nghiệm. Trong môi trường như vậy, trẻ được rèn luyện kỹ năng tự phục vụ, giao tiếp – hợp tác, an toàn – tự bảo vệ, hành động vì cộng đồng, hình thành thói quen sống lành mạnh, tích cực và ý thức trách nhiệm. Biện pháp này đặc biệt phù hợp với định hướng giáo dục lấy trẻ làm trung tâm, coi trẻ là chủ thể của hoạt động học tập.

Để thực hiện hiệu quả, ban giám hiệu cần chỉ đạo thường xuyên, kiểm tra, đánh giá, khen thưởng giáo viên có sáng kiến xây dựng môi trường học tập hiệu quả, đồng thời huy động sự tham gia của phụ huynh và chính quyền địa phương trong việc trồng cây, làm đồ chơi, tạo cảnh quan xanh – sạch – đẹp.

2.2.5. Đánh giá kết quả giáo dục kỹ năng sống theo các nhóm kỹ năng trọng tâm

Đánh giá kỹ năng sống là bước quan trọng giúp giáo viên nhận biết mức độ phát triển của trẻ, từ đó điều chỉnh nội dung và phương pháp giáo dục phù hợp. Biện pháp tập trung vào 5 nhóm kỹ năng chính: tự phục vụ, giao tiếp – hợp tác, an toàn – tự bảo vệ, giải quyết vấn đề và hành động vì cộng đồng. Đây là những kỹ năng nền tảng, phản ánh sự phát triển toàn diện và khả năng thích ứng xã hội của trẻ mẫu giáo lớn. Việc đánh giá được thực hiện thường xuyên thông qua quan sát, trò chuyện, trò chơi, ghi chép nhật ký và phối hợp với phụ huynh, sử dụng thang ba mức độ: chưa hình thành – đang hình thành – đã hình thành vững vàng. Giáo viên dựa vào kết quả để phản hồi, khích lệ, đồng thời điều chỉnh kế hoạch giáo dục phù hợp với từng trẻ. Nhà trường cần có bộ tiêu chí thống nhất và đào tạo giáo viên về kỹ năng quan sát, ghi nhận, phản hồi sư phạm để bảo đảm tính khách quan.

Biện pháp này giúp việc giáo dục kỹ năng sống trở nên khoa học, thực chất và nhân văn hơn, tạo động lực để trẻ tự tin, chủ động, phát triển hài hòa về nhân cách và hành vi trong môi trường mầm non.

III. KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ

3.1. Kết luận

Giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn là nhiệm vụ quan trọng, góp phần hình thành nhân cách, thói quen và hành vi tích cực ngay từ những năm đầu đời. Qua phân tích, có thể thấy năm biện pháp được đề xuất – gồm tổ chức hoạt động trải nghiệm, phối hợp giữa nhà trường – gia đình – xã hội, đa dạng hóa phương pháp và hình thức giáo dục, xây dựng môi trường học tập thân thiện và đánh giá theo nhóm kỹ năng trọng tâm – có mối quan hệ hỗ trợ, bổ sung chặt chẽ cho nhau, tạo thành một hệ thống giáo dục toàn diện và hiệu quả. Việc thực hiện đồng bộ các biện pháp này sẽ giúp trẻ phát triển toàn diện về nhận thức, tình cảm, kỹ năng xã hội và năng lực thích ứng, đồng thời góp phần nâng cao chất lượng chăm sóc – giáo dục trẻ ở các trường mầm non huyện Thường

Xuân. Đây cũng là cơ sở thực tiễn quan trọng để các cơ sở giáo dục mầm non trong và ngoài tỉnh Thanh Hóa vận dụng, điều chỉnh linh hoạt, hướng tới mục tiêu xây dựng thể hệ trẻ tự tin, nhân ái và sẵn sàng hội nhập trong xã hội hiện đại.

3.2. Khuyến nghị

Đối với các cơ quan quản lý giáo dục: Tăng cường chỉ đạo, hướng dẫn các cơ sở giáo dục mầm non thực hiện nội dung giáo dục kỹ năng sống theo hướng linh hoạt, phù hợp với điều kiện thực tế của từng địa phương; Mở các lớp bồi dưỡng chuyên đề cho cán bộ quản lý, giáo viên về phương pháp, hình thức tổ chức hoạt động giáo dục kỹ năng sống cho trẻ; Đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị, học liệu phục vụ cho các hoạt động trải nghiệm, rèn luyện kỹ năng sống của trẻ.

Đối với các trường mầm non: Chủ động xây dựng kế hoạch giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn phù hợp với chương trình giáo dục mầm non và đặc điểm tâm sinh lý của trẻ; Khuyến khích giáo viên đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức

hoạt động; chú trọng phát huy vai trò tích cực, chủ động của trẻ trong các hoạt động thực hành – trải nghiệm; Tăng cường phối hợp với cha mẹ trẻ trong việc thống nhất nội dung, cách thức rèn luyện kỹ năng sống cho trẻ tại trường và ở nhà.

Đối với giáo viên mầm non: Nâng cao năng lực chuyên môn, tích cực tự học, tự bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng tổ chức các hoạt động giáo dục kỹ năng sống; Quan tâm quan sát, đánh giá sự phát triển kỹ năng sống của từng trẻ để có biện pháp tác động phù hợp, kịp thời; Tạo môi trường giáo dục thân thiện, an toàn, giúp trẻ mạnh dạn, tự tin và tích cực tham gia các hoạt động hằng ngày.

Đối với phụ huynh trẻ. Phối hợp chặt chẽ với giáo viên trong việc rèn luyện kỹ năng sống cho trẻ tại gia đình; tạo điều kiện để trẻ được trải nghiệm, tự lập trong sinh hoạt hằng ngày; nêu gương tốt về hành vi, lời nói, ứng xử để trẻ học tập và noi theo; Động viên, khích lệ trẻ tham gia các hoạt động tập thể, lao động, giúp đỡ người khác nhằm hình thành thái độ sống tích cực, nhân ái.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2011). Giáo dục kỹ năng sống trong môn Ngữ văn ở trường THPT. NXB Giáo dục Việt Nam
- Lê Bích Ngọc (2009). Giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn từ 5 đến 6 tuổi. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Đức Quang (2010). Hướng dẫn giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo lớn phổ thông. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội
- Nguyễn Ánh Tuyết. (2021). Tâm lý học trẻ em lứa tuổi mầm non. NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
- Trần Thị Thanh Thảo. (2021). Giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mẫu giáo trong trường mầm non. Tạp chí Giáo dục, 505(1), 48–51.